

PROTOCOL DE PREVENCIÓ I ATENCIÓ POLICIAL DE LA MUTILACIÓ GENITAL FEMENINA (MGF)

Juliol 2008

**DEPARTAMENT D'INTERIOR, RELACIONS INSTITUCIONALS I PARTICIPACIÓ
PROGRAMA DE SEGURETAT CONTRA LA VIOLÈNCIA MASCLISTA**

INTRODUCCIÓ

Programa de seguretat contra la violència masclista

El Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació disposa del Programa de seguretat contra la violència masclista per orientar, proposar, impulsar, dirigir i portar a terme accions estratègiques tant en l'àmbit departamental com interdepartamental en matèria de violència masclista des del marc de la seguretat pública, actuacions que es concentren en primer terme en l'assoliment, a partir de la identificació de bones pràctiques, d'un model d'intervenció estandarditzat i únic per a tot el territori català pel que fa al sistema d'atenció i protecció de les dones i nenes que pateixen violència masclista.

Comissió de Treball per a l'Elaboració del Model d'Atenció Policial a Dones que Pateixen Violència Masclista

Integren la Comissió responsables dels grups d'Atenció a la Víctima (GRAV), de les oficines d'Atenció a la Ciutadania (OAC), de les àrees bàsiques policials (ABP). És un espai de participació i treball pluridisciplinari, d'intercanvi d'experiències, de suma de sinergies, d'anàlisi de bones pràctiques, que contribueixen a l'aprofundiment de la reflexió i el debat i, en conseqüència, a fer aportacions més riques en el disseny de les actuacions que es proposen i amb la finalitat de disposar d'un model estandarditzat i sistematitzat per a tot el territori.

Estem dissenyant els circuits de l'atenció de la violència masclista, tal com queda regulada a la **Llei 5/2008, del 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista**, que estableix els següents àmbits de manifestació de la violència: parella, familiar, laboral, i social o comunitari. En aquest últim àmbit queda inscrita la mutilació genital femenina.

Principis orientadors del Programa de seguretat contra la violència masclista

La violència masclista atempta greument contra els drets humans de les dones i, en conseqüència, impedeix l'assoliment de la plena ciutadania, la igualtat d'oportunitats i la llibertat de les dones.

La **Llei 5/2008** defineix els principis orientadors en les intervencions dels poders públics i estableix els criteris d'actuació i accions en totes les fases de l'atenció a les dones que pateixen violència masclista: des de la detecció de situacions de risc, l'atenció i la protecció fins a la cooperació amb altres actors del territori en les fases de prevenció i de recuperació.

El **Protocol marc per a una intervenció coordinada contra la violència masclista** parteix d'un nou plantejament, en el sentit de donar un marc de referència comú. És el resultat del treball de diferents departaments de la Generalitat, amb la finalitat d'establir una base sòlida a partir de la qual es pugui donar una resposta unificada, coordinada i adequada a les diferents problemàtiques derivades de la violència masclista. L'objectiu és, en definitiva, aprofundir en la qualitat de la resposta a aquesta violència i evitar el fenomen de la victimització secundària.

Abordatge de la mutilació genital femenina (MGF)

El **Protocol marc d'actuacions per prevenir la mutilació genital femenina** de la Secretaria d'Immigració del Departament d'Acció Social i Ciutadania és el marc de referència per totes les actuacions institucionals que es facin en relació a la MGF. El **Protocol de prevenció i atenció policial de la MGF**, seguint les línies d'actuació del Protocol marc, desenvolupa la tasca interna de l'actuació de la Policia de la Generalitat – Mossos d'Esquadra i fa recomanacions que pretenen facilitar els abordatges proactius i preventius.

L'abordatge preventiu de les mutilacions genitals femenines ha de tenir en compte que la via judicial serà el darrer esglaió del procés i només s'utilitzarà en aquells casos en què les intervencions dels operadors implicats, reconeguts en aquest Protocol, no hagin aconseguit les garanties necessàries.

Sempre serà molt millor que una família abandoni la pràctica per propi convenciment que per imposició legal. Ara: quan arribi el moment que una menor es trobi en situació de risc real, els drets d'aquesta i la seva integritat física prevaldran i la protegiran. Per aquesta raó, en l'àmbit proactiu, si el jutge ho estima pertinent, podrà adoptar les mesures cautelars necessàries per protegir la menor.

Es reconeix des d'aquí que, per combatre la tradició, és imprescindible el treball amb la comunitat, a partir de la formació, la informació i la sensibilització, tenint en compte no tan sols el marc legal que protegeix les víctimes, sinó també, i sobretot, els perjudicis que aquesta tradició provoca en la salut.

Marc jurídic

La **Convenció dels drets de l'infant de 20 de novembre de 1989** exposa que els estats que la subscriuen han d'adoptar totes les mesures eficaces i apropiades possibles per abolir les pràctiques tradicionals que siguin perjudicials per a la salut dels nens i les nenes.

La mutilació genital femenina és un delictes a Catalunya, com també ho és a molts països d'origen de les persones que la practiquen i on encara està estès aquest costum.

En cas que una menor hagi estat mutilada i, per tant, hi hagi una consumació de l'agressió constitutiva de delictes d'acord amb el nostre ordenament jurídic, cal efectuar la denúncia corresponent.

La **Llei orgànica 11/2003, de 29 de setembre, de mesures concretes en matèria de seguretat ciutadana, violència domèstica i integració social dels estrangers**, modifica l'**article 149 del Codi penal** i tipifica específicament aquesta pràctica.

“Article 149

2. Qui causi a un altre una mutilació genital, en qualsevol de les seves manifestacions, serà castigat amb la pena de presó de sis a dotze anys. Si la víctima fos menor o incapacitat, serà aplicable la pena d'inhabilitació especial per a l'exercici de la pàtria potestat, tutela, curatela, guarda o acolliment per temps de quatre a deu anys, si el jutge ho estima adequat a l'interès del menor incapacitat”.

En cada cas s'haurà de veure si la mutilació que ha sofert la menor s'ha practicat aquí o a l'estranger, qui l'ha facilitada i qui l'ha efectuada, la nacionalitat dels autors materials i dels cooperadors necessaris. Però cal tenir present que, amb la nova **Llei orgànica 3/2005, de 8 de juliol, de modificació de la Llei orgànica 6/1985, d'1 de juliol, del poder judicial**, canvien els criteris de competència territorial dels jutges espanyols. Així es preveu perseguir també la pràctica de la mutilació genital femenina quan el delicte s'hagi produït a l'estranger, sempre que els responsables es trobin a l'Estat espanyol. D'aquesta manera s'intenta aturar la pràctica que es podria produir quan la família va de vacances al país d'origen.

La **Llei 5/2008, del 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista**, aprovada pel Parlament de Catalunya el 16 d'abril de 2008, estableix mesures per prevenir la mutilació genital femenina. L'article 5 estableix els àmbits de manifestació de la violència masclista i regula la mutilació genital femenina en l'àmbit social o comunitari.

“Article 5:

4 d) Violència en l'àmbit social o comunitari. Comprèn, entre d'altres, les manifestacions següents:

Mutilació genital femenina o risc de patir-la. Inclou qualsevol procediment que impliqui o pugui implicar una eliminació total o parcial dels genitals femenins o hi produeixi lesions, encara que hi hagi consentiment exprés o tàcit de la dona”

Posteriorment, l'article 75 recull les mesures que ha d'adoptar el Govern en prevenció de la MGF.

“Article 75

Mutilacions genitals femenines

El Govern de la Generalitat ha d'adoptar les mesures necessàries per a:

- a) Promoure la mediació comunitària en les famílies si existeix risc de mutilacions genitals. En aquests casos s'ha de procurar que en la negociació participin persones expertes, i també persones de les comunitats afectades per aquestes pràctiques, i assegurar l'actuació d'agents socials d'atenció primària.
- b) Garantir mesures específiques per a prevenir i eradicar les mutilacions genitals femenines, impulsant actuacions de promoció de les dones dels països on s'efectuen aquestes pràctiques i formant les persones professionals que hi han d'intervenir.
- c) Actuar en l'àmbit de la cooperació internacional en el sentit de treballar des dels països d'origen per a eradicar aquestes pràctiques.
- d) Comptar amb mecanismes sanitaris d'intervenció quirúrgica per a poder afrontar la demanda de les dones que vulguin revertir els efectes de la mutilació practicada, i també mecanismes de suport psicològic, familiar i comunitari. En els casos de risc per a la salut de les menors d'edat, el personal professional ha de poder comptar amb mecanismes que els possibilitin la realització de la intervenció quirúrgica.”

ACTUACIÓ DELS COSSOS DE SEGURETAT

L'abordatge integral per evitar la *mutilació genital femenina* comença per l'enfortiment del treball en xarxa i les mateixes xarxes de professionals que operen al territori, que ho fan de manera pluridisciplinària i coordinada.

Unificar criteris, doncs, i metodologies de treball a la Policia de al Generalitat – Mossos d'Esquadra (PG-ME), per tal de prevenir, evitar i perseguir les practiques de mutilació que es puguin donar, fa pensar que aquest és un tipus d'abordatge integral eficaç i de qualitat, que pretén donar una resposta adequada en cada cas.

A tal efecte s'ha confeccionat un procediment normalitzat de treball (PNT) destinat específicament als i a les agents adscrits a les URPAC i ABP que tinguin funcions relacionades amb l'atenció a la ciutadania, l'atenció a la víctima o les relacions amb la comunitat i genèricament a tots els membres de la PG-ME.

El Procediment normalitzat de treball consta de cinc apartats i dos annexos: definicions, accions preventives genèriques, actuacions en situació de risc, manca de risc o risc neutralitzat i sospita de consumació.

Es defineix la ***mutilació genital femenina*** (MGF) com el nom genèric donat a aquelles pràctiques que impliquen l'extirpació total o parcial dels genitals externs femenins o d'altres agressions als òrgans genitals de les dones per raons culturals, religioses o d'altres amb finalitat no terapèutica.

Situació de risc es defineix com aquella que viu una menor que es troba en el nucli d'una família practicant, que no ha deixat enrere la tradició i que té programat un viatge al país d'origen dels pares.

Un cas de **risc urgent** és aquell que requereix una intervenció ràpida perquè el viatge està previst en menys d'un mes.

Es subratlla la importància del treball en xarxa i la coordinació entre els professionals de tots els àmbits d'intervenció com a garantia d'un treball eficaç per a la detecció precoç i la identificació ràpida de les situacions de risc.

El treball preventiu en matèria de MGF exigeix la coordinació entre els professionals dels diferents àmbits implicats: serveis de salut, d'educació, serveis socials, d'Immigració, d'Infància, del Ministeri Fiscal, de jutjats i Policia de la Generalitat-Mossos d'Esquadra, altres cossos de seguretat i entitats que treballen per a la prevenció de les mutilacions genitals femenines. S'haurà de fer un seguiment del risc potencial de la població i permetre articular una resposta concertada immediata dels operadors implicats si fos necessari.

Les oficines de Relacions amb la Comunitat (ORC) i els grups d'Atenció a la Víctima (GAV) són els encarregats d'aconseguir la màxima informació en aquest àmbit i informar les comunitats que practiquin la MGF sobre la il·legalitat d'aquesta pràctica al nostre país. Cal detectar entre les comunitats amb risc les persones practicants de la MGF.

Es destaca que els espais informatius, de sensibilització i de debat han de donar l'oportunitat de reflexionar sobre la pràctica de la MGF i d'abandonar-la per propi convenciment i no només per imposició legal. Així, s'han d'oferir eines per combatre-la i obrir portes a nous plantejaments.

El treball d'informació i formació a nivell policial farà especial èmfasi en el context legal i tindrà com a objectiu obrir portes a la reflexió de les persones que encara la defensen.

Un segon àmbit de desenvolupament d'accions preventives genèriques és el que porten a terme les ORC. Aquestes unitats han de tractar aquesta qüestió amb les famílies, els líders socials i els mediadors comunitaris del seu territori quan tinguin planificat desenvolupar un pla de prevenció i d'actuació en aquesta matèria. Aquestes relacions han de permetre fer un diagnòstic de quina és la situació respecte a la MGF.

L'objectiu de les accions preventives genèriques és que totes les famílies que han arribat a Catalunya essent practicants siguin subjectes destinataris d'abordatges preventius i sensibilitzadors abans que no es plantegi un viatge de retorn definitiu o de vacances al país d'origen, atès que en la majoria dels casos la MGF es produirà fora del nostre territori.

S'estableix que, quan els Mossos d'Esquadra detectin un cas de risc, el posaran en coneixement immediat de les institucions i entitats implicades (serveis de salut, serveis d'educació, serveis socials, associacions que treballen contra la MGF) i recolliran la informació rellevant de la família.

Si es detecta una situació de risc urgent, el Protocol obliga a una intervenció conjunta amb la resta d'operadors, començant per evitar el viatge de la menor. Si hi ha indicis que la menor pot ser víctima potencial de MGF, es comunicarà al jutjat de guàrdia i a la Fiscalia de Protecció de Menors i la dotació policial acompanyarà la menor fins que arribi la resolució judicial.

En els casos que, tot i haver fet una intervenció preventiva, es confirmi que la menor ha tornat mutilada, s'instruirà l'atestat policial, tot recollint-hi informació del treball preventiu i s'hi adjuntarà, si se'n disposa, l'informe lliurat pel Departament de Salut. Aquestes diligències seran instruïdes per un presumpte delictes de lesions de l'art. 149.2 del Codi penal.

Si en el moment del retorn es tenen sospites fonamentades, però no és possible confirmar que la menor ha estat mutilada, es comunicarà al jutjat competent mitjançant diligències informatives, i s'hi traslladarà tota la informació que es refereix al cas.